

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 24 marca 2016 r.

Pozycja 248

POSTANOWIENIE z dnia 4 listopada 2015 r. Sygn. akt Ts 274/15

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Maria Gintowt-Jankowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej J.W. w sprawie zgodności:

- 1) § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490, ze zm.) z art. 65 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 oraz art. 84 i art. 217 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) § 11 ust. 1 pkt 1, § 12 ust. 4 pkt 2 i § 15 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490, ze zm.) z art. 20 i art. 32 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej 5 sierpnia 2015 r. (data nadania) J.W. (dalej: skarżący) wystąpił o stwierdzenie, że § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r. poz. 490, ze zm.; dalej: rozporządzenie) jest niezgodny z art. 65 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 oraz art. 84 i art. 217 Konstytucji, a także, że § 11 ust. 1 pkt 1, § 12 ust. 4 pkt 2 i § 15 pkt 1 rozporządzenia są niezgodne z art. 20 i art. 32 Konstytucji.

Skarga konstytucyjna została wniesiona w związku z następującą sprawą. Pismem z 30 grudnia 2014 r. Okręgowa Izba Radców Prawnych w K., wykonując postanowienie Sądu Rejonowego w Z. z grudnia 2014 r., wyznaczyła skarżącego na pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi kasacyjnej w sprawie o odszkodowanie za niezgodne z prawem wypowiedzenie umowy o pracę. Postanowieniem z lutego 2015 r., Sąd Okręgowy w G. (dalej: Sąd Okręgowy w G.) przyznał skarżącemu ze środków Skarbu Państwa kwotę 120,00 zł plus podatek VAT z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w związku ze sporządzeniem opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej. Na to orzeczenie skarżący

wniósł zażalenie, w którym domagał się zasądzenia od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej z urzędu w kwocie odpowiadającej 75% stawki minimalnej określonej w § 6 rozporządzenia (tj. wg wartości przedmiotu sprawy), powiększonej o należny podatek VAT. Dodatkowo – z ostrożności procesowej – skarżący wniósł o alternatywne przyznanie mu – zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia – sześciokrotności stawki minimalnej. Postanowieniem z maja 2015 r. Sąd Okręgowy w G. oddalił zażalenie skarżącego, stwierdzając, że sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił wysokość wynagrodzenia.

Jak zarzucił skarżący, zakwestionowane w skardze przepisy rozporządzenia naruszają art. 20, art. 65 ust. 1 i 2, art. 84 i art. 217 Konstytucji, ponieważ w sprawie, w związku z którą wniósł skargę do Trybunału, nałożyły na niego obowiązek przymusowej pracy za symboliczne wynagrodzenie. Przepisy te naruszają według niego także art. 32 Konstytucji, gdyż – jak stwierdził – zmusiły go do pracy „na gorszych warunkach płacowych niż osoby, które nie posiadają jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych”. Zdaniem skarżącego, praca radców prawnych, a więc i jego „powinna zostać wyceniona co najmniej na poziomie średniej krajowej lub porównywalnie do zarobków sędziów sądu, przed którym sprawę prowadzi”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Na podstawie art. 138 w zw. z art. 139 ustawy z dnia 25 czerwca 2015 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1064; dalej: ustawa o TK z 2015 r.) z dniem 30 sierpnia 2015 r. utraciła moc ustawa z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643, ze zm.; dalej: ustawa o TK). Zgodnie z art. 134 pkt 1 ustawy o TK z 2015 r. w sprawach wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy w postępowaniu przed Trybunałem w zakresie dotyczącym wstępnego rozpoznania stosuje się przepisy dotychczasowe, tzn. przepisy ustawy o TK. Rozpatrywana skarga konstytucyjna została wniesiona przed dniem wejścia w życie ustawy o TK z 2015 r., dlatego do jej wstępnej kontroli zastosowanie mają przepisy ustawy o TK.

Skarga konstytucyjna jest sformalizowanym środkiem ochrony konstytucyjnych wolności lub praw. Jej merytoryczne rozpoznanie jest uzależnione od spełnienia warunków wynikających zarówno z art. 79 ust. 1 Konstytucji, jak i z art. 46 oraz 47 ustawy o TK. Skargom konstytucyjnym niespełniającym tych warunków oraz skargom oczywiście bezzasadnym Trybunał Konstytucyjny odmawia nadania dalszego biegu.

Skarżący zakwestionował § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w brzmieniu: „Stawki minimalne wynoszą za prowadzenie spraw z zakresu prawa pracy o: (...) nawiązanie umowy o pracę, uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, przywrócenie do pracy lub ustalenie sposobu ustania stosunku pracy – 60 zł”; § 12 ust. 4 pkt 2, zgodnie z którym: „Stawki minimalne w postępowaniu kasacyjnym wynoszą: (...) za sporządzenie i wniesienie skargi kasacyjnej oraz za sporządzenie opinii o braku podstaw do wniesienia skargi kasacyjnej – 50% stawki minimalnej, a jeżeli nie prowadził sprawy w drugiej instancji ten sam radca prawny – 75% stawki minimalnej, w obu wypadkach nie mniej niż 120 zł”; a także § 15 pkt 1, według którego: „Koszty nieopłaconej pomocy prawnej ponoszone przez Skarb Państwa obejmują: (...) opłatę w wysokości nie wyższej niż 150% stawek minimalnych, o których mowa w rozdziałach 3-4”.

Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji skargę konstytucyjną może wnieść „każdy, czyje konstytucyjne wolności lub prawa zostały naruszone”. Oznacza to, że warunkiem złożenia skargi konstytucyjnej jest nie każde naruszenie Konstytucji, ale tylko naruszenie wyrażonych w niej norm regulujących wolności lub prawa człowieka i obywatela. W skardze konstytucyjnej trzeba zatem wskazać konkretną osobę, której wolności lub prawa naruszono, naruszone

wolności i prawa określone (poręczone, zapewnione, gwarantowane, chronione) w Konstytucji oraz wyjaśnić sposób ich naruszenia (art. 47 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK).

W analizowanej sprawie skarżący żąda zbadania zgodności zaskarżonych przepisów rozporządzenia z art. 20, art. 65 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji, a także z art. 32, art. 84 i art. 217 Konstytucji.

Trybunał stwierdza, że wskazane przez skarżącego art. 32, art. 84 i art. 217 Konstytucji nie dotyczą praw podmiotowych i w związku z tym nie mogą być w rozpatrywanej sprawie samodzielnymi wzorcami kontroli zakwestionowanych przepisów rozporządzenia.

Na temat charakteru normy określonej w art. 32 Konstytucji Trybunał Konstytucyjny wypowiedział się w postanowieniu pełnego składu z 24 października 2001 r. (SK 10/01, OTK ZU nr 7/2001, poz. 225). Orzekł on, że: „art. 32 Konstytucji wyraża przede wszystkim zasadę ogólną, i dlatego winien być w pierwszej kolejności odnoszony do konkretnych przepisów Konstytucji, nawet jeżeli konstytucyjna regulacja danego prawa jest niepełna i wymaga konkretyzacji ustawowej. W takim zakresie wyznacza on także konstytucyjne prawo do równego traktowania. Mamy tu do czynienia z sytuacją »współstosowania« dwóch przepisów Konstytucji, a więc nie tylko z prawem do równego traktowania, ale ze skonkretyzowanym prawem do równej realizacji określonych wolności i praw konstytucyjnych. W skardze konstytucyjnej należy powołać oba przepisy Konstytucji, dopiero one wyznaczają bowiem konstytucyjny status jednostki, który przez regulację ustawową lub podustawową został naruszony. Natomiast gdy chodzi o uprawnienia określone w innych niż Konstytucja aktach normatywnych – jeśli treść konkretnego prawa ustala się wyłącznie na ich podstawie – art. 32 Konstytucji stanowi zasadę systemu prawa, a nie wolność lub prawo o charakterze konstytucyjnym”. Na temat charakteru norm wyrażonych w art. 84 i art. 217 Konstytucji Trybunał wypowiedział się natomiast w postanowieniu pełnego składu z 16 lutego 2009 r. (Ts 202/06, OTK ZU nr 1/B/2009, poz. 23). Orzekł on, że postanowienia te „formułują zasady nakładania danin publicznych”.

W rozpatrywanej sprawie skarżący nie uzasadnił tego, że zarzucane przez niego naruszenie art. 32, art. 84 i art. 217 Konstytucji miało związek z ingerencją w jakikolwiek inny przepis ustawy zasadniczej gwarantujący wolności lub prawa jednostki. Trybunał stwierdza więc, że w tym zakresie skarżący nie wskazał naruszonych praw, a w konsekwencji nie określił sposobu ich naruszenia.

Źródłem wolności i praw skarżącego, których ochrona może być realizowana na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji, są natomiast art. 20 i art. 65 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji. Postanowienia te statuuja wolność działalności gospodarczej oraz wykonywania zawodu i wyboru miejsca pracy, a także zakaz nakładania obowiązku pracy bez podstawy ustawowej.

Skarżący twierdzi, że zakwestionowane przepisy rozporządzenia naruszają wskazane regulacje Konstytucji (a także art. 32, art. 84 i art. 217 Konstytucji) w ten sposób, że „zmuszają” radców prawnych do pracy za symboliczne wynagrodzenie.

W związku z powyższymi zarzutami należy zauważyć, że z zakwestionowanych przez skarżącego przepisów rozporządzenia nie wynika obowiązek świadczenia przez radców prawnych pomocy prawnej z urzędu. Podstawą prawną do tego typu zastępstwa procesowego jest m.in. art. 4 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2015 r. poz. 507, ze zm.; dalej: ustawa o radcach prawnych) w związku z art. 118 § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r. poz. 101, ze zm.). Przepisy te stanowią, że wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej oraz że radca prawny ustanowiony przez sąd jest obowiązany zastępować stronę do prawomocnego zakończenia postępowania, chyba że z postanowienia sądu wynika, iż obowiązek zastępowania strony ustaje wcześniej. Zakwestionowane w skardze przepisy rozporządzenia

określają natomiast stawki minimalne wynagrodzenia dla radcy prawnego świadczącego pomoc prawną z urzędu (§ 11 ust. 1 pkt 1 i § 12 ust. 4 pkt 2). Regulują one także składniki kosztów wynagrodzenia radcowskiego, jakie ponoszone są przez Skarb Państwa na podstawie art. 22³ ust. 1 ustawy o radcach prawnych. Należy przy tym podkreślić, że przepisy te nie określają jedynych składników kosztów wynagrodzenia radcy prawnego, jakie ponosi Skarb Państwa. Radca prawny z urzędu ma bowiem prawo – na podstawie § 15 pkt 2 rozporządzenia – żądać zwrotu od Skarbu Państwa niezbędnych i udokumentowanych wydatków wg sporządzonego spisu kosztów. W sprawie, w związku z którą została wniesiona skarga do Trybunału, takiego spisu skarżący nie przedstawił.

Mając powyższe na względzie, Trybunał stwierdza, że skarżący nie wyjaśnił, w jaki sposób zakwestionowane przepisy naruszają wolności i prawa wyrażone w art. 20 i art. 65 ust. 1 i 2 w związku z art. 2 Konstytucji.

Wskazane okoliczności są – zgodnie z art. 49 w związku z art. 47 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 36 ust. 3 ustawy o TK – podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

Niezależnie od powyższego Trybunał zauważa, że zakwestionowany w skardze § 11 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia został z dniem 1 sierpnia 2015 r. (a zatem przed złożeniem przez skarżącego skargi w Trybunale) zmieniony przez § 1 pkt 3 lit. a rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2015 r. poz. 1078). Obecnie wysokość stawki minimalnej dla radcy prawnego w sprawie, w związku z którą skarżący wniósł skargę do Trybunału, wynosi 180 zł.

W myśl art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia przez Trybunał, chyba że wydanie orzeczenia jest konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw skarżącego (art. 39 ust. 3 ustawy o TK).

Trybunał stwierdza, że skarżący nie odniósł się do faktu zmiany wysokości stawki minimalnej, w związku z czym nie wykazał, że wydanie orzeczenia przez Trybunał Konstytucyjny o niezgodności z Konstytucją przepisu, który utracił już moc obowiązującą, jest niezbędne do ochrony jego konstytucyjnych wolności i praw.

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 49 w związku z art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o TK – także podstawą odmowy nadania analizowanej skardze dalszego biegu.

W tym stanie rzeczy Trybunał postanowił jak na wstępie.